

L. A. BILL No. XLV OF 2026.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA STAMP ACT.

सन २०२६ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ४५.

महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमात आणखी सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.

१९५८ चा **ज्याअर्थी**, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमात आणखी सुधारणा
६०. करणे इष्ट आहे; **त्याअर्थी**, भारतीय गणराज्याच्या सत्याहत्तराव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

१. या अधिनियमास, महाराष्ट्र मुद्रांक (तिसरी सुधारणा) अधिनियम, २०२६, असे म्हणावे. संक्षिप्त नाव.

सन १९५८ चा
अधिनियम क्रमांक
६० याच्या कलम ४८
ची सुधारणा.

२. महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाच्या कलम ४८ मध्ये, खंड (१) मधील परंतुकास, पुढील १९५८ चा ६०. स्पष्टीकरण जादा दाखल करण्यात येईल :—

“स्पष्टीकरण.— या परंतुकाच्या तरतुदी, विक्री करारनाम्यासाठी जितके मुद्रांक शुल्क आकारणीयोग्य आहे तितक्याच रकमेचे मुद्रांक शुल्क आकारणीयोग्य असलेल्या, विकास करारासह, इतर कोणत्याही संलेखांना लागू होणार नाही.”.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन

महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम (१९५८ चा ६०) याच्या कलम ४८ च्या खंड (१) च्या परंतुकामध्ये अशी तरतूद आहे की, जेव्हा मालमत्तेचा ताबा घेण्यापूर्वी, कोणत्याही कारणांस्तव, विक्री करारनामा, त्याच्या निष्पादनाच्या दिनांकापासून पाच वर्षांच्या कालावधीत नोंदणीकृत रद्दबातल विलेखाद्वारे रद्द केला असेल त्या बाबतीत, रद्दबातल विलेखाच्या नोंदणीच्या दिनांकापासून एक वर्षांच्या कालावधीच्या आत, कलम ४७ अन्वये परताव्यासाठी अर्ज करता येईल.

२. विकास करारनामे, विक्री प्रमाणपत्र, भाडेपट्टा करारनामा, इत्यादींसारख्या संलेखांवर देखील, उक्त अधिनियमाच्या अनुसूची-एक च्या विविध अनुच्छेदांनुसार, विक्री करारनाम्याप्रमाणे मुद्रांक शुल्काची तितकीच रक्कम आकारणीयोग्य असते. जर संलेख रद्द केले असतील, प्रत्याहृत केले असतील, विखंडित केले असतील किंवा संपुष्टात आणले असतील तर, अशा संलेखांच्या बाबतीत, मुद्रांक शुल्काची रक्कम, विक्री करारनाम्याइतकीच असल्यामुळे प्रदान केलेल्या मुद्रांक शुल्काच्या परताव्यासाठी उक्त परंतुकान्वये जिल्हाधिकाऱ्यांकडे अर्ज केले जातात. उक्त परंतुकान्वये विक्री करारनामाच्या बाबतीत परतावा मंजूर करण्यामागील उद्देश, जेथे असा करारनामा निष्पादित केल्यानंतर आणि मुद्रांक शुल्क प्रदान केल्यानंतर देखील मालमत्तेचा ताबा घेतलेला नसेल आणि असा करारनामा रीतसर रद्द केला असेल तेथे, वैयक्तिक खरेदीदारांना, मुद्रांक शुल्कामध्ये सवलत देणे हा आहे.

३. म्हणून, महसुलाच्या हिताच्या दृष्टीने, उक्त कलमात सुयोग्य सुधारणा करून, उक्त अधिनियमाच्या कलम ४८ च्या खंड (१) च्या परंतुकातील तरतुदी, विक्री करारनाम्यासाठी जितके मुद्रांक शुल्क आकारणीयोग्य आहे तितक्याच रकमेचे मुद्रांक शुल्क आकारणीयोग्य असलेल्या, विकास करारासह, इतर कोणत्याही संलेखांना लागू असणार नाही, हे स्पष्ट करणे इष्ट आहे, असे शासनास वाटते.

४. वरील उद्दिष्टे साध्य करणे हा, या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक २९ जून, २०२६.

चंद्रशेखर बावनकुळे,
महसूल मंत्री.

सन २०२६ चे वि.स.वि. क्र. ४५ महाराष्ट्र मुद्रांक (तिसरी सुधारणा) विधेयक, २०२६
यांचे परिशिष्ट

(महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम, १९५८ यातील उतारे)

(सन १९५८ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६०)

१. ते ४६.

खराब झालेल्या
मुद्रांकाबाबत
सवलत देणे.

४७. आवश्यक असणाऱ्या पुराव्याबाबत किंवा करावयाच्या चौकशीबाबत राज्य शासन करील अशा नियमांच्या अधीन राहून, जिल्हाधिकाऱ्यास, कलम ४८ मध्ये विहित केलेल्या कालावधीच्या आत त्याच्याकडे अर्ज करण्यात आल्यावर व वस्तुस्थितीबद्दल त्याची खात्री पटल्यावर, यापुढे उल्लेखिलेल्या प्रकरणांमध्ये खराब झालेल्या उमट मुद्रांकांच्या बाबतीत सवलत देता येईल :—

(अ) कोणत्याही कागदावर लिहिलेला कोणताही संलेख कोणत्याही व्यक्तीने निष्पादित करून देण्यापूर्वी, अशा कागदावरील, अनवधानाने व अहेतुकपणे खराब झालेला, अस्पष्ट झालेला किंवा लेखप्रमादामुळे किंवा अन्यथा नियोजित प्रयोजनासाठी अयोग्य ठरलेला मुद्रांक ;

(ब) जो दस्तऐवज पूर्णतः किंवा अंशतः लिहिलेला आहे, परंतु तत्संबंधी कोणत्याही पक्षाकाराने सही केलेली नाही किंवा जो निष्पादित करून दिलेला नाही, अशा कोणत्याही दस्तऐवजावरील मुद्रांक;

(क) जो संलेख तत्संबंधी कोणत्याही पक्षाकाराने निष्पादित करून दिलेला असून, तो—

(१) सुरुवातीपासून कायद्याने सर्वथा शून्य असल्याचे पक्षाकाराला नंतर आढळून आले असेल;

(१-क) विनिर्दिष्ट अनुतोष अधिनियम, १९६३ च्या व्याख्या कलम ३१ अन्वये सुरुवातीपासून सर्वथा शून्य असल्याचे, न्यायालयाला नंतर आढळून आले असेल;

(२) त्यामधील कोणत्याही त्रुटीमुळे किंवा चुकीमुळे मूळ नियोजित प्रयोजनासाठी अयोग्य असल्याचे नंतर आढळून आले असेल;

(३) तो ज्या कोणत्याही व्यक्तीने निष्पादित करणे आवश्यक आहे ती व्यक्ती, तो निष्पादित न करताच मरण पावल्यामुळे किंवा अशा कोणत्याही व्यक्तीने तो निष्पादित करण्यास नकार दिल्यामुळे प्रस्तावित स्वरूपात नियोजित व्यवहार घडवून आणण्याच्या दृष्टीने पूर्ण करता येत नसेल;

(४) एखाद्या महत्वाच्या पक्षाकाराने निष्पादित न केल्यामुळे व त्यावर सही करण्यास तो असमर्थ असल्यामुळे किंवा नकार देत असल्यामुळे, नियोजित प्रयोजनासाठी तो वस्तुतः अपूर्ण व अपर्याप्त असेल;

(५) कोणत्याही व्यक्तीने त्यानुसार कृती करण्यास किंवा प्रतिभूत करावयाच्या योजलेल्या कोणताही पैसा देण्यास नकार दिल्यामुळे किंवा त्याद्वारे देण्यात आलेले कोणतेही पद नाकारल्यामुळे किंवा न स्वीकारल्यामुळे नियोजित प्रयोजन सर्वथा फसले असेल ;

(६) त्याद्वारे जो व्यवहार घडवून आणण्याचे योजले असेल तो व्यवहार त्याच पक्षाकारांच्या दरम्यान झालेल्या व त्यापेक्षा कमी मूल्य नसलेल्या मुद्रांक लावलेल्या कोणत्याही अन्य संलेखाद्वारे घडवून आणल्यामुळे निरुपयोगी होत असेल;

(७) अपुऱ्या मूल्याचा असेल आणि त्याद्वारे जो व्यवहार घडवून आणण्याचे योजले असेल तो व्यवहार त्याच पक्षाकारांच्या दरम्यान झालेल्या व त्यापेक्षा कमी मूल्य नसलेल्या एखाद्या मुद्रांक लावलेल्या कोणत्याही इतर संलेखाद्वारे घडवून आणला असेल;

(८) तो अनवधानाने आणि अहेतुकपणे खराब झाला असेल आणि त्याच्याऐवजी त्याच पक्षाकारांच्या

दरम्यान व त्याच प्रयोजनासाठी दुसरा संलेख रीतसर मुद्रांकित व निष्पादित करून दिलेला असेल;

त्या कोणत्याही संलेखासाठी वापरलेला मुद्रांक :

परंतु, उप-खंड (१ अ) याखाली येणारा संलेख वगळता, एखाद्या निष्पादित करून दिलेल्या संलेखाच्या बाबतीत, ज्या कार्यवाहीमध्ये तो संलेख पुराव्यात देता किंवा देऊ करता आला असता, अथवा दिला किंवा देऊ केला गेला असता अशी कोणतीही कायदेविषयक कार्यवाही सुरू करण्यात आलेली नसावी आणि तो संलेख रद्द करण्यासाठी दिला गेलेला असावा किंवा रद्द करण्यासाठी अगोदर न्यायालयाकडे दिलेला असावा.

स्पष्टीकरण :— संलेखावर जेवढे शुल्क आकारणपात्र असेल ते पूर्ण भरण्यात आल्याबद्दलचे कलम ३२ खालील जिल्हाधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र आहे, या कलमाच्या अर्थातर्गत उमट मुद्रांक असेल.

कलम
४७ खाली
सूटमोकळ
मिळण्यासाठी
अर्ज केव्हा
करावयाचा.

४८. कलम ४७ खाली सूटमोकळ मिळण्यासाठी खाली दिलेल्या कालावधीत अर्ज करण्यात येईल :

(१) खंड (क) (५) मध्ये उल्लेखिलेल्या प्रकरणांत, संलेखाच्या दिनांकापासून एक वर्षाच्या आत :

“ परंतु, अनुसूची एक च्या अनुच्छेद २५ अन्वये ज्यावर मुद्रांक शुल्क भरले आहे अशा स्थावर मालमत्तेच्या विक्रीच्या कराराची, नोंदणी अधिनियम, १९०८ च्या तरतुदींअन्वये नोंदणी केली असेल आणि त्यानंतर असा करारनामा हा, विक्री कराराच्या निष्पादनाच्या दिनांकापासून पाच वर्षांच्या आत, अशा करारनाम्याची विषयवस्तू असलेल्या मालमत्तेचा ताबा घेण्यापूर्वी कोणत्याही कारणास्तव नोंदणीकृत रद्दबातल विलेखाद्वारे रद्द केला असेल तेव्हा, रद्दबातल विलेखाच्या नोंदणीच्या दिनांकापासून एक वर्षाच्या आत अनुतोषासाठी अर्ज करता येईल. ”

(२) व (३)

४९. ते ७६.

अनुसूची.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

[सन २०२६ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ४५.]

[महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमात आणखी सुधारणा
करण्यासाठी विधेयक.]

[श्री. चंद्रशेखर बावनकुळे,
महसूल मंत्री.]

जितेंद्र भोळे,
सचिव-१,
महाराष्ट्र विधानसभा.